

:378.6:61(477.85-25)БДМУ:006.35(100)ISO

**МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ОСВІТИ У БУКОВИНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ
УНІВЕРСИТЕТІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ СЕРІЇ ISO**

*Т. М. Бойчук, І. В. Геруш, В. М. Ходоровський, Є. П. Ткач
Буковинський державний медичний університет*

**QUALITY MONITORING EDUCATION IN THE BUKOVINIAN STATE MEDICAL
UNIVERSITY THROUGH THE PRISM OF INTERNATIONAL STANDARDS ISO**

*T. M. Boychuk, I. V. Gerush, V. M. Khodorovskiy, Ye. P. Tkach
Bukovinian State Medical University*

Розглянуто важливість запровадження системи управління якістю освіти, процесу моніторингу якості у вищому медичному навчальному закладі, які здійснюються відповідно вимог Європейських стандартів та рекомендацій щодо забезпечення якості освіти у вищих навчальних закладах. Висвітлено можливості введення нових індикаторів у процесах управління якістю.

We consider the importance of the introduction of quality management education, the process of monitoring education quality in higher medical schools, which are carried out according to the requirements of the European standards and Guidelines for quality assurance in higher education. It analyzes the input system of indicators in the processes of the quality management.

Вступ. Вища медична освіта в Україні проходить період адаптації до міжнародної освітньої системи, орієнтованої на ринок праці й входження у світовий освітній простір. Процес імплементації європейської системи забезпечення якості освіти в Україні розпочався після приєднання до європейського процесу, що передбачає приведення якості національної освіти у відповідність до європейських стандартів. Орієнтиром стали розроблені Європейською Асоціацією з гарантування якості у вищій освіті (ENQA) стандарти забезпечення якості вищої освіти, що передбачають її оцінку двома групами критеріїв: внутрішнього забезпечення якості у вищих навчальних закладах; зовнішнього забезпечення якості вищої освіти; забезпечення якості у діяльності агенцій із зовнішнього забезпечення якості. До кожного з критеріїв висуваються свої умови [4, 5].

Основна частина. Найкращою платформою для запровадження системи міжнародних стандартів є перехід стратегій навчальних закладів на інноваційний тип розвитку, створення навчально-науково-виробничих комплексів, посилення впливу вищих навчальних закладів на успішне вирішення економічних, наукових, технологічних, соціальних та економічних проблем в регіоні та країні. Зміни у стратегіях чи концепціях діяльності навчальних закладів у напрямку досягнення високої якості освіти повинні торкатись удосконалення системи управління навчальним закладом і його структури (створення інтегрованих структур, використання принципу проектного управління, використання освітніми програмами та ін); створення перспективного технологічного освітнього закладу; формування умінь вирішувати проблеми з використанням міждисциплінарного підходу; активізація та активного застосування методів проектного менеджменту; командної роботи та відповідності до комунікацій; запровадження методології "вміти навчити самонавчання та

самовдосконаленню”; формування цільової програми на рівні держави та університету по залученню молодих фахівців до викладацької діяльності.

У Буковинському державному медичному університеті (БДМУ) здійснюється програма реалізації заходів із сертифікації відповідно міжнародним стандартам якості. Наразі внутріуніверситетські процеси управління якістю проходять процес адаптації до вимог міжнародних стандартів якості серії ISO 9000, ISO 9001.

Уже проведені маркетингові дослідження та аналіз ринку освітніх медичних (фармацевтичних) послуг у Чернівецькій області, а також у сусідніх областях та загалом за окремими показниками в Україні. На підставі цього сформована стратегія розвитку БДМУ на 2010-2015 рр., що запустило механізм адаптації наших навчальних планів та програм до потреби галузі. Проведення їх стало для нас нормою. Це повністю відповідає першому основному принципу стандартів ISO 9000, ISO 9001 – орієнтації на споживача освітніх послуг [1].

На відповідність принципу лідерства у галузі освіти навчальний заклад працює постійно через оновлення навчально-матеріальної бази, здійснення заходів з адаптивності та іновативності процесу навчання, подальшого розвитку наукових шкіл. Це є другим принципом системи стандартів ISO 9000, ISO 9001.

Всі працівники навчального закладу залучені до процесу підвищення рейтингу університету, що відповідає третьому принципу сертифікації за стандартами ISO 9000, ISO 9001. Медико-психологічний центр БДМУ проводить періодичне анкетування викладачів та студентів з питань ефективного управління якістю освіти в університеті для визначення думки кожного співробітника та студента і таким чином безпосереднього залучення їх до процесу управління якістю. Визначається рівень усвідомлення ними стратегічних завдань БДМУ, доводиться до них розуміння важливості безпосередньої участі у виконанні таких рішень.

Міжнародні стандарти передбачають процесний підхід до управління діяльністю навчального закладу. Для управління процесами використовуються індикатори. Індикаторна модель освітніх технологій покликана розв’язати це протиріччя шляхом виявлення в системі освіти конкретних процесів навчання, розробки індикаторів якості для кожного процесу й наступного доведення результатів кожного процесу до необхідного стандарту [2].

У напрямку розробки методичних основ введення індикаторів ефективності навчання у БДМУ працює дорадчий орган – Рада з якості освіти. У педагогічному процесі та його організації використовуються різні індикатори: індикатори структури (динаміка показників ресурсної бази кафедр або навчального закладу: співвідношення кількості студентів на одиницю комп’ютерної техніки чи кількості хворих, середня кількість студентів у групі та ін.); індикатори процесу (демонстрація уміння проведення занять викладачами і демонстрація рівня знань, вмінь та практичних навичок студентами: оптимальний час для вирішення ситуаційних завдань, якість та повнота оцінки даних інструментальних методів досліджень; правильність процедур виміру артеріального тиску, проведення катетеризації мечового міхура, накладання іммобілізаційних шин та ін.); індикатори кінцевих результатів (частка студентів, рівень демонстрації якими знань, умінь та практичних навичок відповідають вимогам державних освітніх стандартів) [2].

У БДМУ розроблені експериментальні моделі проведення незалежного оцінювання навчальної діяльності студентів 2, 3, 4, 5 курсів спеціальностей “лікувальна справа”, “педіатрія”, “медична психологія” з різних дисциплін медико-біологічного профілю, професійно-орієнтованих дисциплін, що здійснюються незалежним внутрішнім підрозділом – сектором моніторингу якості освіти та інформаційно-аналітичного забезпечення у рамках проведення підсумкових модульних контролів.

Радою з якості освіти сформовано програмний алгоритм дій та заходів з покращення підготовки студентів до ЛІІ “Крок”, куди було уведено цілу групу індикаторів якості навчального процесу на усіх кафедрах, які дотичні до підготовки студентів усіх курсів та спеціальностей до ЛІІ “Крок”. Це незалежні он-лайн тестування на сервері дистанційного навчання moodle.bsmu.edu.ua, які стали критеріями допуску студентів до підсумкових модульних контролів і одночасно є одним з етапів підсумкового рівня знань студентів з різних дисциплін.

Сьогодні необхідна розробка індикаторів процесу викладання, які дозволять об’єктивізувати якість проведення викладачами занять, організації самостійної підготовки студентів. Одним з таких кроків є контроль за якістю навчально-методичної роботи т’юторів (викладачів) системи дистанційного навчання університету (СДН). Можливості СДН дозволили в університеті автоматизувати систему контролю за якістю навчально-методичного забезпечення; швидко та ефективно розміщувати і надавати студентам, лікарям-інтернам, лікарям-слухачам навчальний контент; здійснювати підтримку сучасних освітніх стандартів у сфері технологій дистанційного навчання; здійснювати персоналізацію

навчального контенту і багаторазово його використовувати; розширило діапазон засобів організації взаємодії між учасниками навчального процесу (викладач – студент, студент – студент та ін.). Запровадження віртуального навчального середовища реалізувало також завдання спрощення процедури моніторингу ефективності навчання та його організації; збільшило комплаєнс співробітників до запровадження інформаційно-комунікаційних технологій.

Моніторинг якості освіти у вищому навчальному закладі має внутрішній та зовнішній рівень контролю. У БДМУ система моніторингу якості освіти забезпечується відповідно з рівнями різними підрозділами (табл.1).

У вищому навчальному закладі необхідно застосовувати принципи системного підходу до менеджменту (управління) якості, що покращить результативність та ефективність його роботи. Свідоме формування сприятливого клімату з місцевими адміністраціями, бізнес-структурами, загально-освітніми школами, засобами масової інформації, провідними вітчизняними та закордонними навчальними закладами сприятиме досягненню його стратегічних цілей. Все зазначене вище створює умови для навчання студентів, формуванню позитивного іміджу навчального закладу.

Треба формувати такі умови навчання, при яких студент міг би вільно спілкуватися з пацієнтами, спостерігати динаміку перебігу захворювання та відповідного лікування, набувати певних практичних навичок. На базі БДМУ створено університетський стоматологічний центр, навчально-виробничу аптеку. Зараз проводиться активна робота над створенням університетської лікарні. Ми йдемо шляхом створення окремих спеціалізованих центрів. Спільно з Департаментом охорони здоров'я та цивільного захисту населення Чернівецької ОДА створено Обласний Центр ендокринології та літотрипсії та Обласний Центр малоінвазивної хірургії та гінекології, де проходять ефективне практичне навчання наші студенти та підвищують свою кваліфікації практичні лікарі.

Наступним принципом міжнародних стандартів якості є постійне покращення або безперервне удосконалення навчального закладу. На виконання даного принципу міжнародний аудиторський контроль порівнює статистичні показники про діяльність навчального закладу за останні 5–7 років. В Україні проходить проект "Національна система рейтингового оцінювання вищих навчальних закладів" в рамках реалізації заходів Національного плану дій щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010 – 2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава", яка спрямована на виконання Указу Президента України № 926/2010 "Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні", плану-графіка реформ за напрямом "Реформа освіти".

Таблиця 1

Структура моніторингу якості освіти БДМУ

Рівні контролю	Підрозділ	Види діяльності
Внутрішній контроль якості освіти БДМУ	Рада з якості освіти	Методичні засади з питань контролю якості освіти
	Сектор моніторингу якості освіти та ІАЗ навчального відділу	Ректорський комплексний контроль навчальної діяльності студентів, лікарів-інтернів Незалежне оцінювання з різних навчальних дисциплін (експериментальні динамічні моделі) Моніторинг тьюторського навчального контенту серверу дистанційного навчання БДМУ
	Деканати	Оцінка результатів навчальної діяльності студентів (модульний контроль)
	Кафедри	Оцінка результатів державної атестації
	Медико-психологічний центр	Анкетування студентів за самооцінкою рівня їх навчальної діяльності Анкетування викладачів з питань ефективного управління якістю освіти
Всі структурні підрозділи	Самоаналіз діяльності для проходження процедур ліцензування чи акредитації	
Зовнішній контроль якості освіти БДМУ	МОН України	Ліцензування Акредитація Результати Всеукраїнських студентських олімпіад
	МОЗ України	Ліцензійні інтегровані іспити «Крок»
	Громадський	Соціологічні різнокогортні опитування

Цільовою функцією цих заходів є впровадження національної системи рейтингового оцінювання діяльності вищих навчальних закладів на основі методики, що стимулює підвищення якості й конкурентоспроможності вищої освіти, участь вищих навчальних закладів у основних міжнародних рейтингах найкращих університетів.

Моніторинг та аналіз системи менеджменту якості увійшли у повсякденне життя вищих навчальних закладів. За принципом зворотнього зв'язку усі навчальні заклади щорічно вносять пропозиції до включення чи вилучення показників оцінки (індикаторів вищого рівня) результатів діяльності вищих навчальних закладів. Університет теж узяв участь у розробці Проекту показників оцінювання роботи вищих медичних (фармацевтичного) навчальних закладів та закладів післядипломної освіти за основними напрямками діяльності у 2012 році. Рейтинг сприяє розробленню стратегій ефективного управління і вдосконалення вищого навчального закладу щодо повного задоволення потреб споживачів на ринку освітніх послуг та ринку праці.

Висновки. Отже, основою якості освіти у вищому навчальному закладі є гарантування якості освітніх послуг, яка підтверджується процедурою сертифікації. Вищі навчальні заклади розгортають діяльність, зміст якої визначається відповідною складовою стандарту внутрішнього чи зовнішнього забезпечення якості, та здійснюють постійний моніторинг їх рівня. Організація системи забезпечення якості повинна проводитись шляхом обов'язкового контролю відповідності нормативній базі, державним стандартам освіти проведення навчального процесу в університеті; розробки, апробації та стандартизації критеріїв (індикаторів) об'єктивної діагностики рівня навчальної діяльності осіб, що навчаються; розробки, стандартизації критеріїв (індикаторів) якості викладання, здійснення незалежної атестації викладачів; підвищення відповідальності кафедр і факультетів за забезпечення якості освіти; активного залучення студентів до забезпечення якості через формування посиленої мотивації студентів на професійно-орієнтовану діяльність, а також підвищення ролі студентського самоврядування; здійснення заходів з адаптивності та іновативності процесу навчання; розвитку наукових шкіл, більш повної інтеграції у світові наукові товариства; динамічного оновлення навчально-матеріальної бази.

Література

1. Бірюков В.С. Вісім принципів стандарту якості ISO 9001:2008 – ключ до ефективного реформування системи освіти //Нові напрями впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих медичних і фармацевтичному навчальних закладах України III-IV рівнів акредитації: матеріали Всеукр.наук.навч.-метод.конф. (Тернопіль, 12-13 травня 2011 р.). – Тернопіль: ТДМУ, 2011. – С.36-39.
2. Бірюков В.С. Індикаторна модель управління якістю освітніх технологій: вимоги до індикатора // Медична освіта, № 3. – 2010. – С.11-13.
3. Карпенко М. Система забезпечення якості вищої освіти у Болонському процесі та механізми імплементації її в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.niss.gov.ua/Monitor/juni08/16.htm#_ftn6
4. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. – К.: Ленвіт, 2006. – 35 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.enqa.eu/files/ESG%20in%20Ukrainian.pdf>
5. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/050221_ENQA_report.pdf.